

CHARAKTERYSTYKA PRZYJAZDÓW DO POLSKI W PIERWSZEJ POŁOWIE 2009 ROKU

Brak kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen sprawia, że wielkość ruchu przyjazdowego nie jest dokładnie mierzona. W tej sytuacji szacujemy liczbę przyjazdów na podstawie własnych, specjalnie zaprojektowanych badań oraz źródeł zewnętrznych:

- publikowanych przez Straż Graniczną danych o ruchu na zewnętrznej granicy strefy Schengen;
- miesięcznych danych GUS o liczbie cudzoziemców korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego według krajów.

Do uogólnienia wyników pomiaru ruchu służą również:

- wyniki obserwacji i pomiarów ruchu granicznego wykonywanych w poprzednich latach przez Instytut Turystyki,
- dane Straży Granicznej z wcześniejszych lat.

I. Przyjazdy do Polski

GUS podaje, że w pierwszym półroczu 2009 roku z obiektów zakwaterowania zbiorowego skorzystało 1682 tys. turystów zagranicznych, t.j. o 11% mniej niż w pierwszym półroczu 2008 roku. Liczba udzielonych im noclegów zmalała o 12%. W pierwszym kwartale liczba korzystających spadła o 13%, a w drugim – o 10%, przy czym w czerwcu – o 7%. Do europejskich krajów o największym spadku liczby korzystających z bazy noclegowej w półroczu 2009 r. należą: Estonia, Łotwa, Irlandia, Rosja, Wielka Brytania, Litwa i Rumunia. Wśród krajów pozaeuropejskich największe spadki objęły: Koreę pld., Japonię i Stany Zjednoczone. Tylko kilka krajów wykazuje wzrost liczby gości w bazie noclegowej rejestrowanej przez GUS. Są to: Białoruś, Słowacja, Grecja, Turcja oraz Cypr, Luksemburg, Hongkong (trzy ostatnie o bardzo małym ruchu przyjazdowym).

W omawianym okresie ruch pasażerski na polskich lotniskach zmalał o 12,4%. Największy spadek (o 16,4%) dotknął lotnisko warszawskie (dane Urzędu Lotnictwa Cywilnego).

Instytut Turystyki, na podstawie własnych badań i wspomnianych wyżej innych źródeł, szacuje, że w ciągu pierwszych sześciu miesięcy 2009 roku było 25,7 miliona przyjazdów cudzoziemców, o 11% mniej niż w tym samym okresie 2008 roku.

Liczbę przyjazdów turystów szacujemy na 5,3 mln (o 15% mniej).

Jedyne kierunki, skąd nastąpił wzrost liczby przyjazdów to Litwa, Słowacja i Czechy (są to w zasadzie wyłącznie jednodniowe wizyty w przygranicznych sklepach). Wzrosła również liczba wizyt z Ukrainy oraz, w mniejszym stopniu, Białorusi. Pamiętajmy, że na początku zeszłego roku przyjazdy z tych krajów uległy ograniczeniu po wprowadzeniu wiz.

Tabela 1. Liczba przyjazdów w pierwszym półroczu 2009 r. według głównych grup krajów (w tys.)

Kraj/grupa krajów	Przyjazdy ogółem	Zmiana %	w tym turyści	Zmiana %
Ogółem świat	25740	-11%	5310	-15%
27 krajów Unii Europejskiej	22010	-13%	3780	-14%
15 UE	14220	-26%	3005	-12%
w tym:				
Niemcy	13050	-27%	2010	-14%
Wielka Brytania	240	-14%	210	-13%
Niderlandy	190	-3%	165	-3%
Austria	170	0%	140	8%
Włochy	115	-18%	110	-15%
Francja	100	-9%	85	-6%
Szwecja	80	-24%	65	-19%
Pozostałe kraje UE15	275	-8%	220	-8%
Nowe kraje UE	6140	-3%	955	8%
w tym:				
Czeska Republika	3810	19%	85	-6%
Słowacja	2400	54%	40	0%
Litwa	1160	47%	320	-14%
Łotwa	200	-23%	130	-28%
Węgry	95	-27%	80	-27%
Pozostałe kraje EU12	125	-38%	120	-31%
Sąsiedzi spoza Schengen	3340	8%	1150	-15%
Ukraina	1770	16%	620	-18%
Białoruś	950	2%	380	-5%
Rosja	620	0%	150	-25%
Ważne zamorskie	145	-40%	145	-34%
USA	90	-31%	90	-27%
pozostałe*	55	-50%	55	-43%
Reszta świata	245	-29%	235	-25%

Źródło: oszacowania Instytutu Turystyki.

II. Charakterystyka przyjazdów turystów zagranicznych w pierwszym półroczu 2009 roku

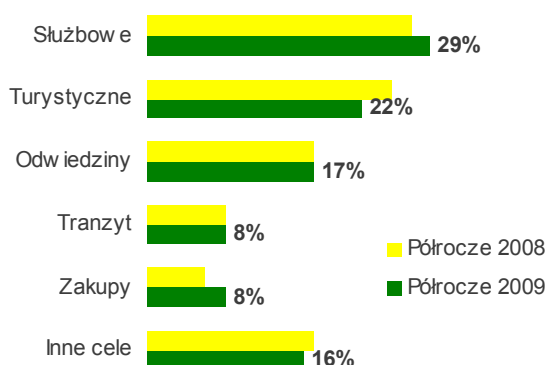
Cele przyjazdów

Główne cele przyjazdów (%)	Ogółem	Niemcy	14 UE	Nowe kraje UE	Ro., Biał., Ukr.	Główne zamorskie
Służbowe	29	21	28	37	37	28
Turystyczne	22	29	31	12	5	35
Odwiedziny	17	20	19	12	15	22
Zakupy	8	6	2	18	11	1
Tranzyt	8	7	4	2	18	0
Inne cele	16	17	16	19	14	14

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

W pierwszej połowie 2009 roku struktura celów pobytu nie uległa zmianie. Niezmiennie dominują przyjazdy służbowe i w interesach. Ich udział wzrósł co prawda o 2 pkt% w porównaniu z pierwszym półroczem 2008 r., jednak biorąc pod uwagę ogólny spadek liczby przyjazdów, szacujemy, że w liczbach bezwzględnych ten segment turystyki zmniejszył się do około 1,5 mln wizyt. Mniej było też wizyt turystyczno-wypoczynkowych (około 1,2 mln). W tym segmencie największy spadek obserwujemy wśród turystów z Niemiec i pozostałych krajów „15 UE”. Rozmiary turystyki zakupowej (0,4 mln) zasadniczo się nie zmieniły. Nastąpiło jednak pewna zmiana proporcji: udział turystów z Niemiec przyjeżdżających na zakupy nieco wzrósł, podczas gdy udział sąsiadów ze wschodu – zmalał (dlaczego - o tym dalej).

Rys. 1. Główne cele pobytu w 1. półroczu 2008 i 2009

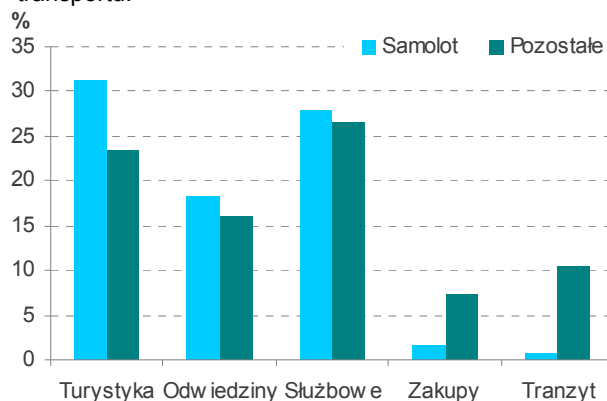

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2008 i 2009.

Wśród celów określonych powyżej jako „inne” należy wymienić: prywatny przyjazd szkoleniowy (3%),

cele zdrowotne (2,5%), odwiedziny miejsca pochodzenia (2%), podjęcie dorywczej pracy (1,5%).

Rys. 2. Zróżnicowanie celów pobytu według środka transportu.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Struktura przyjazdów służbowych i w interesach

Rodzaj podróży służbowej (%)	Ogółem	Niemcy	14 UE	Nowe kraje UE	Ro., Biał., Ukr.	Główne zamorskie
Interesy w imieniu firmy	31	33	49	18	20	40
Samodzielne interesy	26	25	25	11	37	33
Transport	27	24	6	56	32	0
Targi i wystawy	3	4	2	1	1	12
Kongresy, konferencje	5	7	9	2	2	12
Inne służbowe	8	7	9	12	8	3

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Najwięcej przyjazdów biznesowych ma charakter delegacyjny (tj. związany z prowadzeniem interesów w imieniu firmy), nieco mniej – ok. jedna czwarta – ma na celu prowadzenie samodzielnych interesów. Ponad jedna czwarta przyjazdów służbowych przypada na podróże kierowców i innych osób związanych z usługami transportowymi. Udział tych trzech głównych rodzajów podróży służbowych wzrósł w porównaniu z pierwszym półroczem 2008 r. Znacznie zaś spadło uczestnictwo w targach, wystawach lub konferencjach. Rodzaj podróży służbowych w dużym stopniu zależy od kraju pochodzenia. Warto zwrócić uwagę na „transport”, który jest domeną wszystkich naszych sąsiadów i „samodzielne interesy”, bardzo często deklarowane przez sąsiadów ze wschodu. Oceniamy, że w pokażnej części chodzi tu o przyjazdy na zakupy, które, zwłaszcza w przypadku Ukrainy, nabrały charakteru przedsięwzięć biznesowych.

Długość pobytu

Liczba noclegów (%)	Ogółem	Niemcy	14 UE	Nowe kraje UE	Ro., Biał., Ukr.	Główne zamorskie
1 do 3 nocl.	61	52	38	87	91	16
4 do 7 nocl.	26	33	43	9	7	22
8 do 28	13	15	19	4	1	60
Ponad 4 tyg.	0	0	0	0	1	2
<i>Średnia liczba noclegów</i>	<i>4,0</i>	<i>4,5</i>	<i>5,4</i>	<i>2,1</i>	<i>2,0</i>	<i>10,2</i>

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

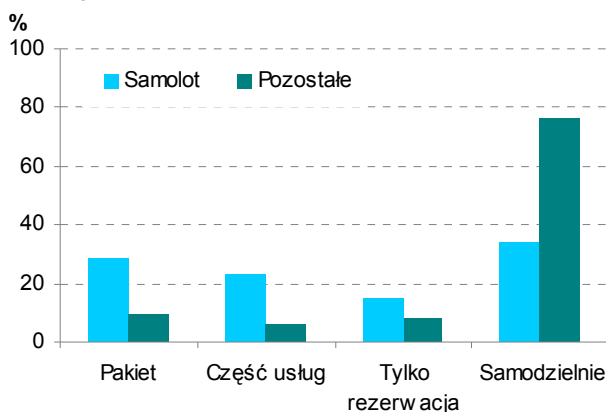
W badanym okresie 2009 roku średnia długość pobytu ogółu turystów w Polsce nie zmieniła się, przy czym wzrosła długość pobytu turystów z Niemiec, zmalała zaś – z nowych krajów UE. Jak poprzednio, długość pobytu zależy od środka transportu. Przyjazdy drogą lotniczą wiążą się z dłuższym pobytem w Polsce (6,1 noclegu), podczas gdy przyjazdy drogą lądową są nadal bardzo krótkie (3,4 nocl.). W drugim kwartale 2009 roku średni pobyt był dłuższy niż w pierwszym, kiedy trwał 3,7 noclegu.

Sposób organizacji przyjazdu

Organizacja przyjazdu (%)	Ogółem	Niemcy	14 UE	Nowe kraje UE	Ro., Biał., Ukr.	Główne zamorskie
Zakup pakietu	13	14	22	7	5	32
Zakup części usług	10	12	15	5	2	22
Tylko rezerwacja	10	13	15	8	1	6
Samodzielnie	67	61	48	80	92	40

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Rys. 3. Różnicowanie sposobu organizacji podróży według środka transportu.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Ogółem, w ciągu pierwszego półrocza 2009 roku, pakiet lub część usług wykupiło mniej turystów niż w 2008, a nieco więcej niż w 2007 roku. Spadek odsetka korzystających z pakietów obserwuje się przede wszystkim w grupie podróżujących drogą lądową, ale również w grupie korzystających z transportu lotniczego. Udział wykupujących pakiety był, tak jak poprzednio, zdecydowanie największy wśród turystów z krajów pozaeuropejskich. Warto wspomnieć o pewnym wzroście odsetka turystów dokonujących rezerwacji usług przed przyjazdem.

Baza noclegowa

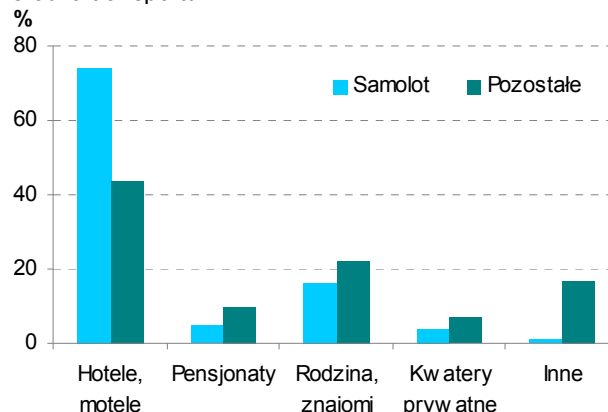
Miejsce noclegów (%)	Ogółem	Niemcy	14 UE	Nowe kraje UE	Ro., Biał., Ukr.	Główne zamorskie
Hotele, motele	51	49	65	50	35	59
U rodziny/znajomych	21	20	21	15	28	24
Pensjonaty	9	16	7	7	2	6
Kwatery prywatne	7	9	4	3	7	7
Inne	12	6	3	25	28	4

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Co drugi turysta korzystał z noclegów w obiektach typu hotelowego. W grupie gości z krajów „starej Unii” (poza Niemcami) udział nocujących w hotelach lub motelach był wyraźnie większy niż wśród ogółu. Również turyści z krajów zamorskich preferują noclegi w hotelach. Ponad 70% turystów badanych na lotniskach korzystało z bazy typu hotelowego, podczas gdy wśród pozostałych odsetek ten wyniósł 44%.

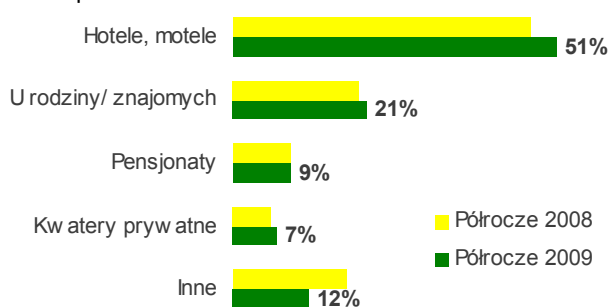
Stwierdzamy pewien wzrost odsetka Niemców korzystających z noclegów w prywatnych kwaterach.

Rys. 4. Różnicowanie bazy noclegowej według środka transportu.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Rys. 5. Główne rodzaje bazy noclegowej w 1. półroczu 2008 i 2009

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2008 i 2009.

Liczba wizyt w ciągu roku

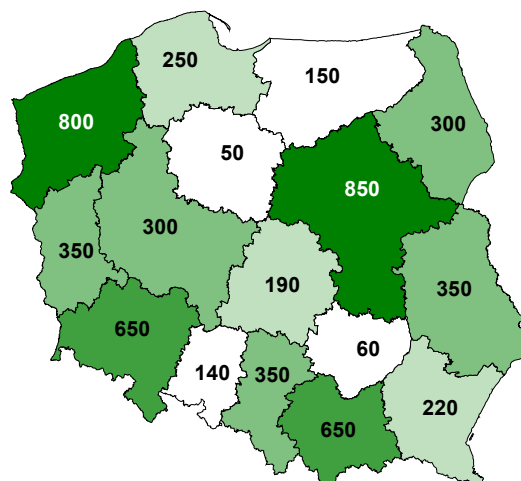
Turystykę przyjazdową do Polski charakteryzuje znaczna liczba wizyt tej samej osoby w ciągu roku. Liczba osób odwiedzających Polskę jest więc znacznie mniejsza niż liczba wizyt. Do regularnych gości w Polsce należą Niemcy oraz turyści z pozostałych krajów sąsiedzkich, a zwłaszcza: Białorusini, Litwini i Ukraińcy, co wiąże się z licznymi podróżami handlowymi lub tranzytowymi z tych krajów.

W pierwszym półroczu 2009 r. średnia liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie spadła w stopniu mniej więcej odpowiadającym spadkowi liczby wizyt turystów. Tak więc można powiedzieć, że zmniejszenie rozmiarów turystyki przyjazdowej do Polski wynika głównie z ograniczenia częstości przyjazdów.

Rozmieszczenie terytorialne wizyt turystów zagranicznych

W pierwszym półroczu 2009 roku do najczęściej odwiedzanych województw należały: mazowieckie, zachodniopomorskie, dolnośląskie i małopolskie. Mazowieckie i małopolskie zawdzięczają swoją pozycję głównie turystom korzystającym z transportu lotniczego, zachodniopomorskie jest odwiedzane przede wszystkim przez turystów zmotoryzowanych, a dolnośląskie – w równej mierze przez jednych i drugich.

Rys. 6. Liczba wizyt w województwach (tys.)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Konstrukcja ankiet realizowanych od zeszłego roku pozwala na określenie struktury wizyt w poszczególnych województwach według wykorzystywanej bazy noclegowej. Warto zwrócić uwagę na rozkład terytorialny korzystających z hoteli.

Tabela 2. Struktura korzystających i udzielonych im noclegów w hotelach i motelach według województw (ogółem Polska = 100%).

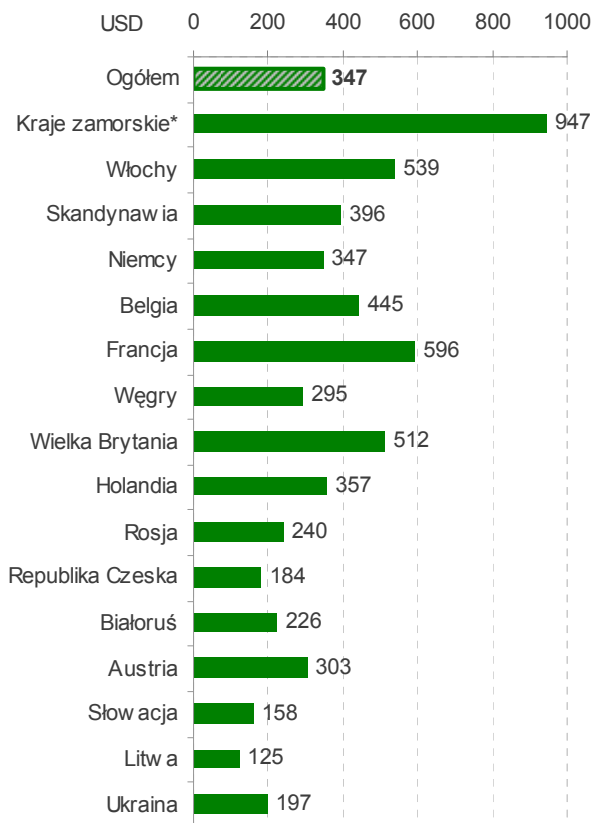
	Korzystający	Noclegi
dolnośląskie	8%	9%
kujawsko-pomorskie	1%	1%
lubelskie	4%	2%
lubuskie	3%	1%
łódzkie	4%	3%
małopolskie	16%	24%
mazowieckie	22%	18%
opolskie	1%	1%
podkarpackie	3%	1%
podlaskie	4%	2%
pomorskie	5%	6%
śląskie	7%	10%
świętokrzyskie	1%	0%
warmińsko-mazurskie	2%	1%
wielkopolskie	5%	3%
zachodniopomorskie	14%	18%

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

III. Wielkość i struktura wydatków turystów

Badania przeprowadzone od stycznia do czerwca 2009 r. pozwalają oszacować przeciętne wydatki turystów poniesione na terenie Polski na poziomie ok. 347 USD na osobę i 62 USD na jeden dzień pobytu (średnie ważone). Wartości te są znacznie niższe niż w porównywalnym okresie 2008.

Rys. 7. Przeciętne wydatki turystów na osobę w I półroczu 2009 roku w USD (według krajów)

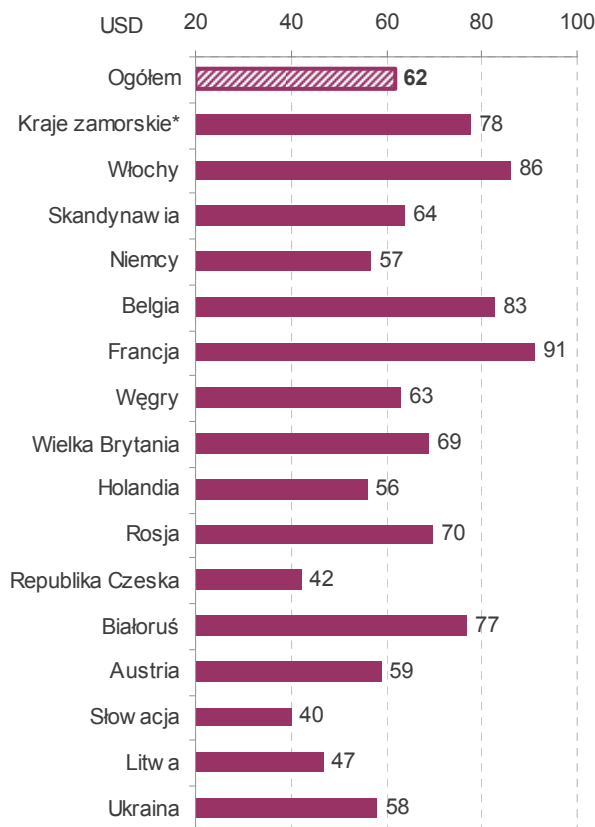
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

* Kraje zamorskie: Australia, Japonia, Kanada, Korea Płd. i USA.

Rozpiętość średnich wydatków na osobę, rozpatrywanych według krajów była wyższa niż w poprzednim roku; wahały się one od 125 USD (Litwa) do 947 USD (najważniejsze dla Polski rynki zamorskie). Analizując dane w relacji do pierwszego półrocza 2008 roku obserwuje się niejednorodne tendencje: z jednej strony znaczący spadek wielkości wydatków przeciętnych ponoszonych przez jedną osobę w odniesieniu do większości analizowanych rynków (zwłaszcza takich jak Niemcy, W. Brytania, Włoch, kraje skandynawskie, Białoruś, Rosja), z drugiej zaś – wzrost wydatków turystów z najważniejszych dla Polski rynków zamorskich, Francji, Holandii i Ukrainy.

Przeciętne dzienne wydatki turystów wahały się w pierwszym półroczu bieżącego roku w granicach od około 40 USD (Słowacja) do 91 USD (Francja).

Rys. 8. Przeciętne wydatki turystów na 1 dzień pobytu w I półroczu 2009 roku (w USD) – według krajów

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

W przeciwieństwie do przeciętnych wydatków na osobę, których zmiany były w odniesieniu do większości krajów zróżnicowane, średnie wydatki na 1 dzień pobytu spadły w przypadku większości rynków (z wyjątkiem Francji, Ukrainy, Węgier i W. Brytanii). Należy zwrócić uwagę na znacznie niższe niż w poprzednim roku średnie wydatki dzienne turystów z tak ważnych rynków, jak Niemcy, Rosja, Białoruś, kraje skandynawskie i Litwa.

Znaczący spadek przeciętnych wydatków na osobę, obserwowany po dłuższym okresie wzrostów, oddziałuje również na spadek wydatków według deklarowanych celów podróży (z wyjątkiem celów zdrowotnych) i wskazanego przez respondentów miejsca zakwaterowania. W I półroczu najwięcej pozostawiały w Polsce osoby wskazujące na przyjazdy w celach zdrowotnych (ok. 605 USD na osobę), następnie w celach typowo turystycznych (363 USD) oraz służbowych (323 USD; należy podkreślić znaczący spadek

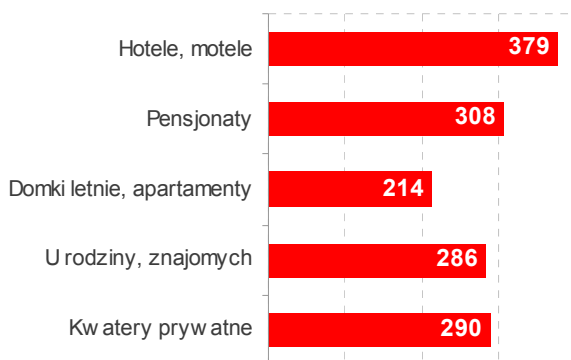
przeciętnych wydatków tej grupy turystów). Tak jak w poprzednich latach, mniej niż przeciętnie wydają osoby odwiedzające krewnych lub znajomych.

Rys. 9. Wydatki turystów w I półroczu 2009 roku według celu podróży (w USD)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Rys. 10. Wydatki turystów w I półroczu 2009 roku według rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej (w USD)

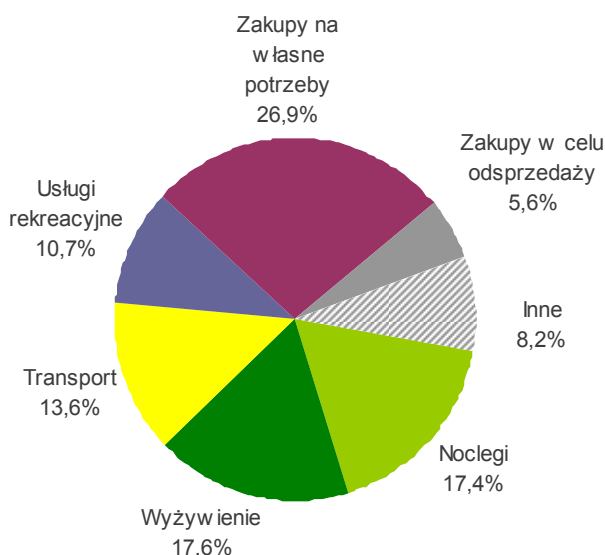
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

W I półroczu 2009 r. najwięcej wydawały osoby korzystające z noclegów w hotelach i motelach (379 USD na osobę), następnie w pensjonatach (308 USD). Najmniejsze sumy pozostawiali w Polsce turyści korzystający z zakwaterowania w domkach letnich i apartamentach.

Wyniki badań wskazują, że w badanym półroczu respondenci przeznaczali 17,4% na noclegi (w porównywalnym okresie 2008 – 17,9%), a 17,6% na wyżywienie (rok wcześniej 17,3%). Głębsza analiza pokazuje, że wśród wydatków przeznaczonych na wyżywienie aż 73,4% należy wiązać z korzystaniem z usług gastronomii, a resztę z zakupami żywności. Z kolei w kosztach transportu największy udział stanowił w pierwszym półroczu zakup paliwa (ok. 68,1%, wobec 66,3% w 2008 r.), natomiast 26,2% wydano na zakup biletów (zauważalna jest tu tendencja rosnąca).

Udział wydatków na zakupy uległ niewielkim zmianom: na zakupy na własne potrzeby przeznaczono 26,9% (w 2008 - 20,9%), w celu odsprzedaży – 5,6% (w poprzednim roku 9,3%). Znacząca część wydatków pokrywana jest kartami płatniczymi (w pierwszym półroczu 28,2% wobec 31,8% w analogicznym okresie poprzedniego roku).

Rys. 11. Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w I półroczu 2009 roku (w %)

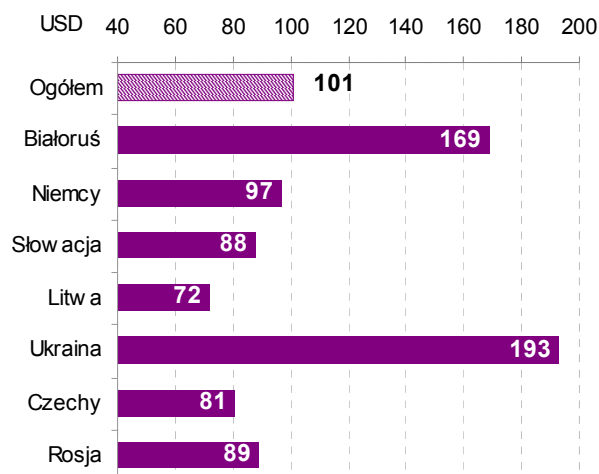
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Badania przeprowadzone w pierwszym półroczu 2009 roku pozwoliły, podobnie jak poprzednio, na ocenę zależności pomiędzy wiekiem respondentów, a ponoszonymi przeciętnymi wydatkami. Z danych wynika, że najwyższy poziom wydatków deklarują respondenci w dwóch grupach wiekowych: do 34 lat i 55 i więcej.

IV. Wydatki odwiedzających jednodniowych

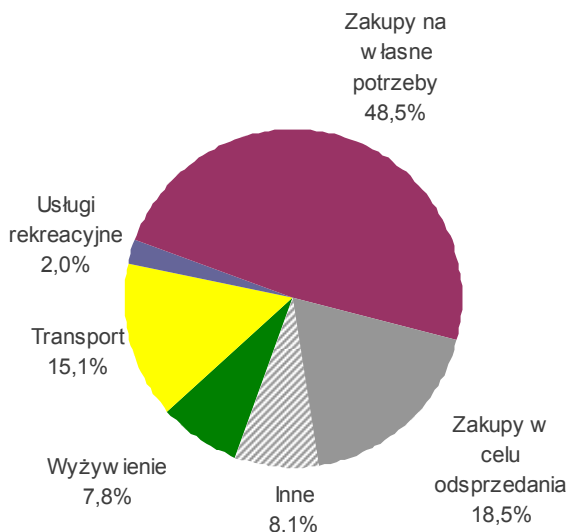
W pierwszym półroczu 2009 roku przeciętne wydatki osób nie korzystających na terenie Polski z noclegów (odwiedzających jednodniowych) ukształtowały się na poziomie 101 USD, a więc znacząco niższym niż w poprzednim roku. Wśród podróżnych nie nocujących w Polsce najwyższe wydatki zadeklarowali respondenci z Ukrainy (193 USD) i Białorusi (169 USD), najniższe – z Litwy (72 USD). Analizując zmiany w relacji do analogicznego okresu 2008 r. warto zwrócić uwagę na bardzo duży spadek wydatków odwiedzających jednodniowych z Niemiec, Słowacji i Litwy oraz wzrost wydatków podróżnych z Ukrainy, Czech i Rosji.

Rys. 12. Przeciętne wydatki odwiedzających jednostniowych w I półroczu 2009 roku według krajów (w USD)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Rys. 13. Struktura wydatków odwiedzających jednostniowych w I półroczu 2009 roku (w %)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2009 r.

Podobnie jak w poprzednich latach, w pierwszym półroczu 2009 roku odwiedzający jednostniowi wydawali największe sumy w związku z zakupami na własne potrzeby (48,5%, wobec 42,8% w 2008 roku), a następnie na transport (15,1%; 14,3% w 2008 r.). Na tym samym poziomie ukształtował się udział wydatków na zakupy dokonywane w celu dalszego odsprzedaży (18,5%) ale te, jako nieturystyczne, powinny być analizowane osobno. Podobnie jak w poprzednim roku, wśród wydatków przeznaczonych na wyżywienie ponad połowę (58,9%) stanowiły wydatki na usługi gastronomiczne, a na koszty transportu niemal w całości składają się wydatki związane z zakupem paliwa (94,8%, wobec 85,2% w pierwszym kwartale 2008 r.).

V. Podsumowanie

Analiza wyników badań przeprowadzonych w pierwszym półroczu 2009 oraz próba ich porównania z analogicznym okresem poprzedniego roku wymaga zwrócenia uwagi na kilka zjawisk:

- 1) Trudne warunki realizacji projektu na początku zeszłego roku (zwłaszcza w pierwszym kwartale, po włączeniu Polski do strefy Schengen) pogorszyły reprezentatywność próby. Tym w dużej mierze należy tłumaczyć występujące czasami duże różnice między wynikami z pierwszego półrocza 2009 i analogicznego okresu 2008 roku.
- 2) Bardzo duży spadek kursu złotego wobec dolara w relacji do analogicznego okresu ubiegłego roku. Pamiętając o wyżej wskazanych zastrzeżeniach, warto jednak podkreślić kilka rysujących się tendencji spadkowych:

- Spadek liczby przyjazdów. W porównaniu do półrocza 2008 r. liczba przyjazdów cudzoziemców ogółem spadła o 11%, a turystów o 15%.
- Znaczący spadek wydatków przeciętnych, liczonych w USD. Odnosi się to zarówno do turystów, jak i odwiedzających jednostniowych oraz obejmuje większość najważniejszych dla Polski rynków. Tendencję tę należy tłumaczyć przede wszystkim znacznym wzrostem kursu dolara, ale także niekorzystnymi zjawiskami, obserwowanymi w gospodarkach tych krajów, z których przyjeżdża do Polski najwięcej cudzoziemców.
- Na podstawie wyników uzyskanych w czterech turach badań można przypuszczać, że istotne zmniejszenie poziomu przychodów w 2009 roku dotyczyć będzie w szczególności rynku niemieckiego, wielu rynków „starej Unii” oraz wybranych do analizy krajów zamorskich. Rynki wschodnich sąsiadów (zwłaszcza Ukraina) są wciąż dużą niewiadomą, a wysokość wydatków i liczba podróży uzależnione będą od bieżącej sytuacji politycznej i gospodarczej w tych krajach oraz od przewidywania trudności w przekraczaniu granic. Z dotychczas dokonanych oszacowań wynika jednak, że wpływy z rynku ukraińskiego będą w stosunku do ubiegłego roku znacząco większe.

Witold Bartoszewicz,
Teresa Skalska

Warszawa, wrzesień 2009 r.